

Forenede sager C-6/90 og C-9/90

Andrea Francovich m.fl. mod Den Italienske Republik

(anmodninger om præjudiciel afgørelse,
indgivet af pretura di Vicenza og pretura di Bassano del Grappa)

»Manglende gennemførelse af et direktiv —
medlemsstatens ansvar«

Retsmøderapport	5359
Forslag til afgørelse fra generaladvokat J. Mischo, fremsat den 28. maj 1991	5370
Domstolens dom af 19. november 1991	5403

Sammendrag af dom

- 1. Institutionernes retsakter — direktiver — direkte virkning — betingelser — forskellige midler til at nå det tilsigtede mål — uden betydning
(EØF-Traktaten, art. 189, stk. 3)*
- 2. Socialpolitik — tilnærmelse af lovgivninger — beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens — direktiv 80/987 — artikel 1 til 5 — virkninger i forholdet mellem stat og private
(Rådets direktiv 80/987, art. 1-5)*
- 3. Fællesskabsret — rettigheder tillagt private — en medlemsstats tilsidesættelse heraf — pligt til at erstatte private det forvoldte tab
(EØF-Traktaten, art. 5)*

4. *Fællesskabsret — rettigheder tillagt private — medlemsstatens tilsidesættelse af forpligtelsen til at gennemføre direktivet — pligt til at erstatte private det forvoldte tab — betingelser — gennemførelse af erstatningssagen — anvendelse af national ret — begrænsninger (EØF-Traktaten, art. 189, stk. 3)*

1. Den omstændighed, at en medlemsstat, til hvem et direktiv er rettet, kan vælge mellem flere forskellige midler til at nå det mål, som tilsigtes med direktivet, udelukker ikke, at private ved de nationale domstole kan gøre de rettigheder gældende, som kan fastslås med tilstrækkelig sikkerhed alene på grund af direktivets bestemmelser.
2. Selv om bestemmelserne i direktiv 80/987 om beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens er tilstrækkelig præcise og ubetingede med hensyn til fastlæggelsen af den personkreds, som er berettiget efter direktivet, samt med hensyn til garantiens nærmere indhold, kan arbejdstagerne ikke, såfremt medlemsstaten ikke har truffet rettidige gennemførelsesforanstaltninger, påberåbe sig disse direktivbestemmelser ved de nationale domstole. Dels fremgår det nemlig ikke af direktivets bestemmelser, hvem der præcist er debitor for garantien, dels kan staten ikke anses for debitor, blot fordi den ikke har truffet rettidige gennemførelsesforanstaltninger.
3. Fællesskabsrettens fulde virkning ville blive afsvækket, og beskyttelsen af de i fællesskabsretten anerkendte rettigheder ville blive forringet, såfremt private var afskåret fra at opnå erstatning for en krænkelse af deres rettigheder som følge

af en tilsidesættelse af fællesskabsretten, der må tilregnes en medlemsstat. Det er navnlig nødvendigt, at der består en adgang til at gøre erstatningskrav gældende mod en medlemsstat, i tilfælde, hvor fællesskabsrettens fulde virkning afhænger af, at der træffes foranstaltninger fra medlemsstatens side, og hvor private derfor ikke kan påberåbe sig de i fællesskabsretten overholdte rettigheder ved de nationale domstole, når medlemsstaten ikke har truffet sådanne foranstaltninger. Der følger således af selve Traktatens system et princip om, at staten er erstatningspligtig for tab, som er forvoldt private på grund af tilsidesættelse af fællesskabsretten, der må tilregnes staten.

Medlemsstaternes forpligtelse til at erstatte et sådant tab har endvidere hjemmel i Traktatens artikel 5, hvorefter medlemsstaterne skal træffe alle almindelige eller særlige foranstaltninger for at sikre, at fællesskabsretten gennemføres, og følgelig skal bringe de ulovlige følgevirkninger af en tilsidesættelse af fællesskabsretten til ophør.

4. Medens medlemsstatens erstatningsansvar for tab, som er forvoldt private som følge af tilsidesættelser af fællesskabsretten, der må tilregnes staten, følger af fællesskabsretten, afhænger betingelserne for, at der

kan kræves erstatning, af den tilsidesættelse af fællesskabsretten, der har forvoldt tabet.

rektivets bestemmelser, og for det tredje, at der er årsagsforbindelse mellem statens tilsidesættelse af sin forpligtelse og de skadelidtes tab.

Når en medlemsstat tilsidesætter sin forpligtelse efter Traktatens artikel 189, stk. 3, til at træffe alle de foranstaltninger, som er nødvendige for at nå det mål, der tilsigtes med direktivet, er det, for at sikre denne traktatbestemmelses fulde virkning, nødvendigt, at der kan kræves erstatning, når følgende tre betingelser er opfyldt: For det første, at det mål, som tilsigtes med direktivet, indebærer, at private tillægges rettigheder, for det andet, at det nærmere indhold af disse rettigheder kan fastslås på grundlag af selve di-

Så længe der ikke er udstedt EF-regler på området, gennemføres statens erstatningsansvar for det forvoldte tab efter nationale erstatningsregler. De formelle og materielle betingelser for erstatning af tab efter de forskellige nationale lovgivninger må dog ikke være mindre gunstige end de betingelser, som gælder for tilsvarende søgsmål på grundlag af national ret, og må ikke være udformet således, at de gør det urimeligt vanskeligt eller i praksis umuligt at opnå erstatning.

RETSMØDERAPPORT

i de forenede sager C-6/90 og C-9/90 *

I — Faktiske omstændigheder og retsforhandlinger

1. Rådets direktiv 80/987/EØF af 20. oktober 1980 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens (EFT L 283, s. 23) finder ifølge artikel 1 anvendelse på krav, som arbejdstagere har erhvervet i forhold til arbejdsgivere, der er insolvente (dette er præcist defi-

neret i artikel 2). Medlemsstaterne kan under visse betingelser undtagelsesvis udelukke visse kategorier af arbejdstagere, som er opregnet i direktivets bilag, fra direktivets anvendelsesområde.

Ifølge direktivets artikel 3 skal arbejdstagere være sikret betaling fra de kompetente garantiinstitutioner af tilgodehavender, som hidrører fra arbejdsaftaler eller ansættelses-

* Processprog: italiensk.